

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-67-32>
УДК 336.132

Романчукевич В.В.
докторант,
ДВНЗ «Університет банківської справи»¹

Romanchukevich Vitalii
State University of Banking

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ROLE OF STATE FINANCIAL POLICY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE GLOBALIZATION CONDITIONS

У статті показано роль державної фінансової політики сталого розвитку в умовах глобалізації. Обґрунтовано прогностичний рівень мінімальної необхідної частки державних фінансових ресурсів у забезпеченні фінансування потреб в додаткових інвестиціях на цілі сталого розвитку за сферами інвестування. Визначено ознаки державної фінансової політики розвитку в контексті реалізації етичного напрямку комунікативного підходу до ідентифікації ролі державної політики загалом. Досліджено напрямки формування та реалізації державної фінансової політики сталого розвитку в умовах глобалізації. Зроблена прогнози розміру фінансування цілей сталого розвитку та зниження злиденності в світі. Наведена прогностична оцінка потреби в додаткових інвестиціях в країнах, що розвиваються, у розрізі цільових напрямів забезпечення сталого розвитку. Визначена роль державних фінансових ресурсів як джерела забезпечення сталого розвитку для переважної більшості сфер інвестування. Досліджено принципи формування сучасної глобальної системи фінансування сталого розвитку.

Ключові слова: державна фінансова політика, глобалізація, система фінансування, сталий розвиток, фінансова система, фінансова політика.

В статті виявлена роль ГФП устойчивого развития в условиях глобализации. Обоснован прогностичный уровень минимальной необходимой участия государственных финансовых ресурсов в обеспечении финансирования потребностей в дополнительных инвестициях на цели устойчивого развития по сферам инвестирования. Определены признаки ГФП устойчивого развития в контексте реализации этического направления коммуникативного подхода к идентификации роли государственной политики в целом. Исследовано направления формирования и реализации ГФП в условиях глобализации. Произведена оценка финансирования целей устойчивого развития и искоренения нищеты в мире. Отображена прогностическая оценка потребности в дополнительных инвестициях в развивающихся странах, в разрезе целевых направлений обеспечения устойчивого развития. Определенная роль государственных финансовых ресурсов как источника обеспечения устойчивого развития для подавляющего большинства сфер инвестирования. Также исследованы принципы формирования современной глобальной системы финансирования устойчивого развития.

Ключевые слова: государственная финансовая политика, глобализация, система финансирования, устойчивое развитие, финансовая система, финансовая политика.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9393-5590>

The article reveals the role of the SFP of sustainable development in the conditions of globalization. The forecast level of the minimum necessary participation of public financial resources in providing financing for the needs for additional investments for the purposes of sustainable development in the spheres of investment is substantiated. The signs of Sustainable Development Goals have been identified in the context of implementing the ethical direction of the communicative approach to identifying the role of state policy in general. The directions of formation and realization of the state financial policy of sustainable development in the conditions of globalization are investigated. The financing of sustainable development goals and poverty eradication in the world has been evaluated. The estimated estimation of the need for additional investment in developing countries in the context of the targeted areas for sustainable development. The role of state financial resources as a source of sustainable development for the vast majority of investment areas is identified. The principles of formation of the modern global system of financing of sustainable development are also investigated. It has been researched that the role of the state financial policy of sustainable development is also to create the conditions necessary for the development of partnerships between all countries of the world, including, in particular, between developed and developing countries. Emphasis is placed on the fact that, to address the social and environmental goals of sustainable development, the main source of funding for existing investment needs is public resources, traditionally focused on the production of public goods and satisfied social needs, which are not attractive for commercial investment but are an integral component. quality of life of a person. It is recommended that the national fiscal policy for sustainable development should include the use of different national mechanisms that would allow developing countries to identify their own priority actions and needs to assist the world community, and for developed countries to commit themselves to assisting in the implementation of such priorities.

Key words: state financial policy, globalization, financing system, sustainable development, financial system, financial policy.

Постановка проблеми. Необхідною умовою забезпечення сталого розвитку є створення дієвої системи фінансування відповідних цілей і пов'язаних з їх досягненням завдань. Фінансове забезпечення сталого розвитку актуалізує завдання пошуку і мобілізації значних обсягів фінансових ресурсів, необхідних для задоволення нагальних потреб фінансування глобальних проблем людства та створення умов для ефективного використання і збереження для подальших поколінь природного та людського потенціалів. При цьому мобілізація та більш ефективне використання державних та приватних фінансових ресурсів повинні стати першим кроком до забезпечення сталого розвитку в інтересах сучасного та майбутніх поколінь кожної країни світового співтовариства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти визначення ролі державної фінансової політики, загальні методологічні положення її розроблення та ефективної реалізації досліджено у працях таких відомих науковців, як О. Кореновський, Т. Сіташ, Н. Ботвіна, Т. Бельська, Ю. Ковбасюк, К. Ващенко, В. Тертичка, М. Логунова, О. Валецький та багатьох інших.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування ролі державної фінансової політики у забезпеченні сталого розвитку країни в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою парадигми сталого розвитку є забезпечення такого економічного зростання, яке дає змогу гармонізувати відносини людина-природа та зберегти навколишнє природне середовище для нинішнього й майбутніх поколінь. Основною метою стратегії сталого розвитку є створення умов для забезпечення збалансованого соціально-економічного зростання, гармонійного функціонування трьох взаємопов'язаних сфер функціонування суспільства: економічної, соціальної та екологічної [1].

Функціонування фінансової системи спрямоване на фінансування процесу вирішення певних завдань, що стоять перед суспільством. Цим завданням підпорядковуються й організація фінансових відносин у державі, процеси руху та розміщення фінансових ресурсів і ціноутворення на них, пропорції між їх централізацією

та децентралізацією, порядок формування, розподілу та перерозподілу доходів, спрямованість витрат окремих суб'єктів підприємницької діяльності, громадян та держави, структурне співвідношення між окремими сферами та ланками фінансової системи, характер взаємовідносин між ними, пропорції між індивідуальним і суспільним споживанням [1].

Важливість формування фінансової політики сталого розвитку визнається світовим співтовариством, про що свідчить відображення відповідних положень у низці міжнародних програмних документів. Так, зокрема, у п. 33.8 світової програми дій «Порядок денний на XXI століття», ухваленій на зустрічі «Планета Земля» в Ріо-де-Жанейро в 1992 р., передбачено, що «всі країни мають визначитися, як впровадити Порядок денний для XXI століття у національну політику та програми в рамках процесу, який враховує міркування навколишнього середовища та розвитку. Необхідно встановити національні та місцеві пріоритети, у тому числі із залученням населення та громад...» [3], тобто забезпечення сталого розвитку визнане обов'язком національних урядів та потребує розробки національних програм і відповідної політики згідно з принципом спільної, але диференційованої відповідальності. При цьому даним програмним документом також передбачено, що в цілому фінансування діяльності щодо забезпечення сталого розвитку є обов'язком, насамперед, державного та приватного секторів самої країни, де ведеться ця діяльність.

Про важливість фінансової державної політики для забезпечення сталого розвитку свідчить зауваження щодо неприпустимості та недопущення бездіяльності держав в реалізації рекомендацій ООН, оскільки «вдатки, пов'язані з бездіяльністю можуть перевищити фінансові витрати на здійснення Порядку денного на XXI століття, а відсутність дій обмежить вибір для майбутніх поколінь» [3].

Роль ДФПСР також полягає у створенні умов, необхідних для розвитку партнерських відносин між всіма країнами світу, у тому числі, зокрема, між розвинутими та тими, що розвиваються. Так, у п. 33.9 Порядку

денного на XXI століття зазначено, що з цією метою «необхідно розробити стратегії стійкого розвитку та забезпечити більш високий та передбачуваний рівень фінансування в підтримку довгострокових цілей» [3].

Про необхідність перегляду принципів розробки та реалізації державної фінансової політики сталого розвитку (ДФПСР) у умовах глобалізації свідчить й той факт, що існуючі диспропорції у світовій фінансовій системі призвели до глобальної економічної кризи та уповільнення темпів зростання світової економіки на початку XXI ст., виникнення глобальної фінансової кризи, яка мала негативні наслідки для розвитку всіх країн світу.

У контексті переходу до сталого розвитку країни важливим моментом є забезпечення фінансовими ресурсами відповідних соціальних процесів, оскільки «передбачені у Порядку денному на XXI століття цілі в області розвитку та охорони навколишнього середовища потребують значного притоку нових та додаткових фінансових ресурсів..., щоб можна було покрити додаткові видатки на діяльність... у цілях вирішення глобальних екологічних проблем та прискорення стійкого розвитку» [3].

На сьогоднішній день потреби фінансування цілей сталого розвитку та викоринення злиденності в світі залишаються значними, не зважаючи на прогрес у розбудові механізмів мобілізації фінансових ресурсів від широкого зацікавлених сторін (держав, громадських організацій, бізнесу, міжнародних організацій), та становлять за експертними оцінками від 2 до 3 трлн. дол. США щорічно [2].

У табл. 1 подано прогнози оцінки потреби в додаткових інвестиціях світового співтовариства на забезпечення цілей сталого розвитку в країнах, що розвиваються, зроблені експертами Мережі з пошуку рішень

з метою сталого розвитку (SDSN) Шмідт-Траубом Г. (*Schmidt-Traub G.*) і Саксом Дж. (*Sachs J.*).

Як видно з таблиці 1, потреби в додаткових інвестиціях на цілі сталого розвитку сформовані, насамперед, у сферах розвитку, так званих, основних (прямі інвестиції в базову інфраструктуру) та соціальних послуг (охорона здоров'я та освіта). Проведені нами розрахунки прогнозу частки державних фінансових ресурсів у потребах фінансування сталого розвитку, засвідчили, що внесок держави у забезпечення досягнення цілей сталого розвитку становить в середньому від 45,5 до 47,4%. Це свідчить про важливість використання інструментів державно-приватного партнерства при співінвестуванні проектів і програм, пов'язаних з досягненням глобальних цілей сталого розвитку.

Для переважної більшості сфер інвестування державні фінансові ресурси залишаються майже єдиним надійним джерелом забезпечення сталого розвитку. Зокрема у сфері охорони здоров'я, освіти, адаптації до зміни клімату, а також харчовій та аграрній сфері державні фінансові ресурси забезпечують понад 90% прогнозу потреби в інвестуванні для досягнення сталого розвитку на період до 2030 р. Загалом показник частки державної участі в інвестуванні сталого розвитку становить понад 50%. Виключенням є лише розбудова великої інфраструктури (енергетика, транспорт, очищення води та ін.), інвестування в якій має достатньо високу комерційну привабливість для приватних інвесторів, що зумовлює зниження потреби в державному інвестиційному капіталі у даній сфері до 42,2–46,5%. Проте саме на даний напрям інвестування забезпечення сталого розвитку припадає від 44,9 до 50,6% прогнозу оцінки обсягу потреби в додаткових інвестиціях в країнах, що розвиваються, до 2030 р.

Таблиця 1

Прогнозна оцінка потреби в додаткових інвестиціях в країнах, що розвиваються, у розрізі цільових напрямів забезпечення сталого розвитку

Сфера інвестування	Додаткові інвестиційні потреби, млрд. дол. США (у постійних цінах 2010 р.)			У т.ч. офіційна допомога розвитку	Прогнозна частка державних фінансових ресурсів, %*
	Загальні	За джерелами фінансування приватні, комерційні	державні, некомерційні		
Охорона здоров'я	51-80	≈0	51-80	Не визначено	100,0
Освіта	(22)	≈0	(22)	13,6	≈100,0
Харчова безпека	38	2	36	Не визначено	94,7
Доступність нових видів енергії	34	10,5	23,5	12,8	69,1
Доступність води та санітарія	27	3-5	22-24	Не визначено	81,5-88,9
Інформаційне забезпечення цілей сталого розвитку	(7,5)	≈0	(4,5)	(3)	60,0
Екосистеми та біорізноманіття	(18-48)*	(3-7)	(15-41)	Не визначено	83,3-85,4
Агросфера	210	195	15	Не визначено	92,9
Велика інфраструктура (енергетика, транспорт, очищення води)	689-1279	291-595	398-684	Не визначено	42,2-46,5
Пом'якшення наслідків зміни клімату	(380-680)	(300-564)	(80-115)	Не визначено	78,9-82,9
Адаптація до зміни клімату	60-100	0	60-100	Не визначено	100,0
Разом	(1535-2529)	(805-1379)	(728-1151)	Не визначено	45,5-47,4

Джерело: прогнози Мережі з пошуку рішень з метою сталого розвитку (SDSN) [2], * – власні розрахунки

Причинами такого розподілу фінансових ресурсів є те, що сучасні фінансові ринки не забезпечують достатніх джерел адекватного стимулювання приватного бізнесу вкладати капітал у досягнення цілей та завдань сталого розвитку. Це зумовлює виникнення додаткових потреб в державному інвестуванні у соціально-економічні програми, покликані створювати додаткові стимули для приватного бізнесу брати участь у реалізації соціальних та екологічно-орієнтованих некомерційних проектах.

Таким чином, одним з принципів формування сучасної глобальної системи фінансування сталого розвитку є те, що «кожна країна несе головну відповідальність за свій розвиток та його фінансування, міжнародні фінансові ресурси можуть бути скеровані лише в національні економіки, в яких внутрішніх державних ресурсів недостатньо, а бізнес не може мобілізувати достатньо приватних фінансових ресурсів [2].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, для вирішення соціальних та екологічних цілей

сталого розвитку головним джерелом фінансування чинних інвестиційних потреб є державні ресурси, які традиційно спрямовані на виробництво суспільних благ і задоволення тих соціальних потреб, які не є привабливими для комерційного інвестування, але становлять невід'ємну складову рівня життя людини.

Вирішення проблеми формування та реалізації ефективної ДФП, на нашу думку, пов'язано з аналізом великої кількості варіантів її реалізації, через здійснення обґрунтованого вибору такого варіанту, що найбільше підходить країні у певний час.

Для фінансування стратегії стійкого розвитку країн, що розвиваються, та забезпечення її довгострокових цілей доцільно врахувати національні особливості фінансової системи певної країни, які б дозволили країнам, які розвиваються, точніше визначити власні пріоритети, заходи щодо їх реалізації та потреби фінансування, зокрема, з боку міжнародних фінансових організацій.

Список літератури:

1. Кореновський О.В. Концепція сталого розвитку і фінансова політика. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.13. С. 225–228. – С. 226.
2. Schmidt-Traub Guido, Sachs Jeffrey D. Financing Sustainable Development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships. URL: <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/04/150408-SDSN-Financing-Sustainable-Development-Paper.pdf>.
3. Глава 33. Фінансові ресурси та механізми // Порядок денний для XXI століття / Конференція Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища та розвитку, Ріо-де-Жанейро, 3-14 червня 1992 р. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21_ch33.shtml.

References:

1. Korenovsky O.V. (2011) Kontsepsiia staloho rozvytku i finansova polityka. [Sustainable development concept and financial policy.] *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*. Issue 21.13. P. 225–228.
2. Schmidt-Traub Guido, Sachs Jeffrey D. Financing Sustainable Development: Implementing SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships. Available at: <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/04/150408-SDSN-Financing-Sustainable-Development-Paper.pdf>.
3. Hlava 33. Finansovi resursy ta mekhanizmy (June 3-14, 1992) [Chapter 33. Financial Resources and Mechanisms] Agenda for the 21st Century. United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro Available at: http://www.un.org/en/documents/decl_conv/conventions/agenda21_ch33.shtml.